

Бучма В.В. (orcid.org/0000-0001-6163-0223) Роль особистісних цінностей вчителя у становленні діалогічного спілкування з учнями підліткового віку. *Аксіогенез обдарованої особистості: стратегії емпіричного дослідження: матеріали VIII науково-практичний семінар (Київ, 18 квітня 2019 р.).* Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/lpo/http://lib.iitta.gov.ua/716433/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8_18.04.2019.pdf

В.В. Бучма

*старший науковий співробітник лабораторії психології навчання імені І.О. Синиці Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України,
e-mail: buchmaoleg@gmail.*

РОЛЬ ОСОБИСТІСНИХ ЦІННОСТЕЙ ВЧИТЕЛІВ У СТАНОВЛЕННІ ДІАЛОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ З УЧНЯМИ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

Важливим аспектом взаємодії в системі «вчитель-учень» є педагогічне спілкування, яке відбувається у різних формах, в залежності від особистості вчителя і усвідомлення ним своєї ролі в процесі взаємодії. Проблемі становлення особистості вчителя приділяється достатньо уваги як у вітчизняній так і у зарубіжній психології. Зокрема залишаються нагальними питання педагогічних здібностей вчителів, їх професійної компетентності та стилів спілкування з учнями. Сучасна парадигма освіти висуває нові вимоги до здійснення вчителями їх педагогічної діяльності. У зв'язку з чим набуває актуальності проблема здатності вчителів до побудови взаємодії з учнями у формі діалогічного спілкування, що відповідає гуманістичній спрямованості освітнього процесу. Зокрема, забезпеченню діалогічності педагогічного спілкування присвячені роботи М.І. Алексєєвої, Г.О. Балла, С.Л.Братченко, С.Д. Максименка, Л.Е. Орбан, В.А. Семіченко, Н.В. Чепелевої. Діалогічне спілкування визначається як суб'єкт – суб'єктне спілкування, метою якого є взаємопізнання, а також, самопізнання і саморозвиток його учасників. Відомо, що взаємодія в системі «вчитель-учень» відбувається з метою виконання спільної діяльності (навчання і виховання). Формою цієї взаємодії є діалогічне спілкування, що забезпечує взаємний розвиток та саморозвиток її суб'єктів [2, с.261].

Чисельні результати досліджень комунікативного розвитку особистості свідчать про пріоритетність діалогічного спілкування як форми взаємодії вчителя з учнями підліткового віку. Саме в цьому віці з'являється потреба пізнання свого внутрішнього світу. У підлітків одним зі способів відокремити власне “Я” від “Я” інших людей - є активна взаємодія з ними, що можлива за умови діалогічного спілкування. В процесі такого

спілкування встановлюється психологічний контакт вчителя з учнями, відбувається обмін інформацією, а також взаємовплив і взаємодія. В залежності від сприймання вчителем підлітка і навпаки, виникає сприйняття і розуміння одне одного. У становленні діалогічного спілкування певну роль відіграють особистісні цінності, притаманні вчителю. Аналіз наукової літератури свідчить про доволі багато існуючих класифікацій особистісних цінностей. Зауважимо, що традиційними вважаються дві групи цінностей: цінності-цілі (термінальні цінності), що характеризують тривалу життєву перспективу людини та цінності-засоби (інструментальні), що слугують досягненню термінальних. На нашу думку, уваги заслуговує класифікація педагогічних цінностей, до яких відносять: цінності-цілі (соціальна значущість педагогічної діяльності, творчість, можливість саморозвитку), цінності-засоби (чуйність, терпимість, життєрадісність, готовність відстоювати свою думку), цінності-якості (творчість, активність, гуманізм, повага до інших суб'єктів освітнього процесу, партнерство), цінності-знання, що, з одного боку, забезпечують ефективність процесу соціалізації особистості учня, а з іншого – ефективність процесу, цінності-відносини, що забезпечують взаємодію між суб'єктами освітнього процесу (толерантність, справедливість, гуманізм, емпатія) [1, с.14]. Вважаємо, що вказані особистісні цінності вчителя найбільш сприятиме становленню діалогічного спілкування з підлітками. Насамперед, цінність суб'єкт-суб'єктних відносин для вчителя полягає в його готовності сприймати учня як співрозмовника, розуміти його. Тобто, розглядати учня як суб'єкта освітнього процесу, що означає визнання його права на власну думку, вміння розуміти точку зору учня.

Список використаних джерел:

1. Ефимов В. О понятии «общечеловеческие ценности» / В.Ефимов, В. Таланов // Здравый смысл. – 2008. – №4 (49). – С.12-16.
2. Ковальчук З.Я. Генетично-психологічні засади оптимізації педагогічної взаємодії: монографія / З.Я. Ковальчук. – Львів: СПОЛОМ, 2013. – 600с.